

*Юхнов Б.Ю., к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ШОКІВ НА ПРОЦЕСИ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Російська агресія в Україні є дуже сильним зовнішнім шоком і суттєво впливає на всі макроекономічні процеси, зокрема, й на особливості міжнародної трудової міграції. Проблеми та суперечності аналізу посиленої хвилі міграції, насамперед, в Європі потребують подальшого змістовного розгляду. Якісне і кількісне оцінювання підсумків зазначених процесів має спиратися на авторитетні теоретичні положення та досвід як вітчизняних, так і закордонних досліджень.

Руйнівний вплив воєнних дій в нашій країні підтверджується даними Національного банку України, за якими у 2022 році ВВП скоротився на 30,3%, рівень безробіття зріс з 9,8% до 25,8%, а інфляція становила 26,6% у річному вимірі [1].

Вкрай тяжкі наслідки може принести зовнішня міграція українців. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), статус тимчасового захисту у країнах Європи до 3 січня 2023 року отримали близько 4,9 млн. українських біженців [2]. Тобто війна стала справжнім шоком для суспільства в цілому та економіки країни, зокрема. Тому логічним є звернення до теоретичних засад економічних шоків.

Теорія економічних шоків почала складатися ще з часів «Великої депресії» 1929-1933 рр. Етапними для поглиблення теорії макроекономічних шоків стали Друга світова війна, світові кризи 1974-1975, 1997-1998 і 2008-2009 рр., пандемія COVID-19, агресія росії в Україні. Наслідки шоків обумовлені неочікуваними та стохастичними процесами, що впливають на хід економічних процесів з

порушенням досягнутих балансів. Йдеться про фундаментальні зміни макроекономічних показників, волатильність світових ринків, коливання економічної політики, революційні технологічні оновлення. Результатом шоків процесів є дисбаланси, рецесія, здешевлення активів, погіршення ринкових індикаторів, негативні очікування бізнесу та населення.

Шоківі події справляють суттєвий вплив на функціонування ринків праці, які суперечливо реагують на несподівані суспільні коливання. Нестабільна зайнятість у сучасних умовах може розглядатися в еволюційному контексті як процес руйнування соціального контракту середини ХХ століття, що заснований на довгостроковій зайнятості, соціальному страхуванні й пенсійному забезпеченні за допомогою комбінації державних і приватних пільг. Причини дисбалансу на ринку праці носять системний характер і повинні розглядатися у зв'язку із процесами інституціональних і технологічних змін, а також певної соціально-економічної політики.

Ліберальні міграційні законодавства розвинених країн, прийняті на межі ХХ – ХХІ ст., мали як наслідок формування ринків праці дешевої іноземної робочої сили. Але наступна зміна ліберальних методів регулювання виявилася й в міграційних стратегіях, що засновані на стримуванні надлишкової масової міграції з бідних країн. Відповідно, й в теорії питання про вплив трудової міграції на економіку дотепер немає єдності.

Сучасні закордонні теорії міграції засновані на постулатах неокласичного підходу, який визначає рух трудової міграції с вектором від країн і регіонів з надлишковим людським потенціалом у країни з високим попитом та обмеженою пропозицією. Невідповідності стають очевидними, коли використання дешевої праці мігрантів дає прибуток на корпоративному рівні, у той же час у

макроекономічних оцінках відзначають технологічний застій, консервацію низького рівня умов і оплати праці. Надлишкова пропозиція дешевих трудових ресурсів призводить до зниження трудових стандартів, стимулів технічного розвитку, купівельної спроможності населення. Надалі має місце вповільнення зростання продуктивності праці й інноваційної активності, економіка країни попадає в «міграційну пастку».

Міграційна політика розвинених країн у значній мірі заснована на залученні іноземної робочої сили, яка масштабами й структурою не повинна зачіпати інтереси зайнятості громадян країни, що запрошує. Особливості ринку праці розвинених країн стають більш зрозумілими в контексті теорії подвійного ринку праці М. Піоре, згідно з якою в розвинених країнах мігранти з бідних країн займають особливий ринок праці за фахом низької кваліфікації, що й не користуються попитом у місцевого населення [3].

Трудова імміграція справляє на економіку розвинених країн позитивний вплив, сприяє переміщенню знань і компетенцій, розвитку світової торгівлі, передачі технологій і впровадженню інновацій.

Така позиція превалює в оцінках західних економістів і заснована на економічних розрахунках і зіставленнях. Разом з тим очевидно, що конкуренція іммігрантів з місцевими кадрами теж має місце, а така постановка питання дозволяє глибше зрозуміти межі особливого ринку праці мігрантів і оцінити можливості їхнього перегляду за рахунок використання національних кадрів.

Після закінчення війни ключовим питанням нашої держави стане відновлення національної економіки та повернення мігрантів на батьківщину. Підтримка процесу повернення біженців, забезпечення їхньої реінтеграції та зайнятості в українській економіці сприятимуть швидкому відновленню

економічної діяльності в Україні та формуванню засад для довготривалого сталого економічного зростання. Усі практичні кроки повинні спиратися на міцні теоретичні засади, зокрема, класичні дослідження міжнародних ринків праці та процесів трудової міграції.

Список використаної літератури:

1. Просто про економіку (на основі матеріалів Інформаційного звіту за січень 2023 року) [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-za-sichen-2023-roku>. – Дата звернення: 26.04.2023.
2. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з економікою без них? [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>. – Дата звернення: 26.04.2023.
3. Островський І.А., Юхнов Б.Ю. Теоретичні аспекти міжнародної трудової міграції на тлі зовнішніх шоків. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2022. (169). С. 33-38.